

Ulrich Beck

Kosmopolitanisme som forestillede globale risikofællesskaber

Såvel vestlige som ikke-vestlige moderne samfund står over for kvalitativt nye problemer, som udgør det "kosmopolitiske imperativ": Samarbejd eller forgå! Dette kosmopolitiske imperativ opstår på grund af globale risici: Atom- og miljøkatastrofer, teknologiske og økonomiske risici affødt af radikaliseret modernitet og utilstrækkeligt regulerede finansmarkeder osv. Disse nye globale risici indebærer mindst to konsekvenser: For det første fungerer de som mødested for det "hjemlige" og det "fremmede", hvilket skaber en daglig global opmærksomhed. For det andet bliver vi derfor nødt til at redefinere det begreb om forestillede fællesskaber, som Benedict Anderson så smukt har formuleret for os. Resultatet af denne verdensomspændende indbyrdes forbundenhed er dog ikke en – ren – normativ kosmopolitanisme i form af en verden uden grænser. I stedet producerer disse risici en ny "uren" kosmopolitisering – den globale anden er iblandt os. Det, der fremkommer, er en universel mulighed for "risikofællesskaber", som opstår, etableres og bliver klar over deres kosmopolitiske sammensætning – "forestillede kosmopolitiske fællesskaber", som kan opstå i erkendelsen af, at farer eller risici ikke længere kan begrænses socialt i tid eller rum.

Søgeord: Metodologisk nationalisme, uren kosmopolitisering, kausal ansvarlighed, forestillede globale risikofællesskaber, den kosmopolitane vending.

Det, jeg ønsker at opnå med dette paper, er intet mindre end at vende det ofte misforståede begreb kosmopolitanisme på hovedet og transplantere det fra filosofien til socialvidenskaberne. Så i dag vil jeg gerne præsentere en sociologisk vision og mission for jer: Et paradigmeskift hen imod en *kosmopolitan sociologi*¹, som jeg nu vil udfolde i tre trin:

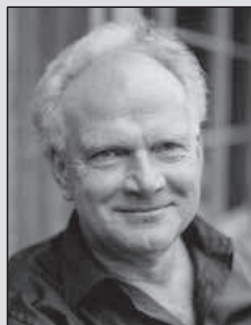
Først vil jeg drage en af de mest magtfulde overbevisninger om politik og samfund i tvivl; en overbevisning, som binder såvel sociale aktører som samfundsforskere: *Metodologisk nationalisme*. Metodologisk nationalisme sætter lighedstegn mellem det moderne samfund på den ene side og samfundet organiseret i territorielt afgrænsede nationalstater på den anden.

For det andet foreslår jeg en grundlæggende sondring mellem *kosmopolitanisme* i normativ filosofisk forstand og *kosmopolitisering* som et socialvidenskabeligt forskningsprogram. Jeg ønsker at fokusere på metodologisk kosmopolitanisme, på det epistemologiske skift fra et nationalt til et kosmopolitant udsyn. Målet er at åbne op for et nyt område inden for forskning, teori og debat, der beskæftiger sig med en kosmopolitan virkelighed i begyndelsen af det 21. århundrede.

For det tredje bliver vi – takket være dynamikker skabt af globale risici (såsom klimaforandringer, finanskriser, terrortrussel) eller, i socialteoretiske termer, på verdensrisikosamfundets vilkår – nødt til at redefinere begrebet om forestillede fællesskaber, som Benedict Anderson så smukt har skitseret, i forhold til forestillede kosmopolitiske globale risikofællesskaber.

Kritik af metodologisk nationalisme

Opsummeret: Metodologisk nationalisme antager, at nationen, staten og samfundet er den moderne verdens "naturlige" sociale og politiske fremtrædelsesformer. Hvor sociale aktører abonnerer på denne opfattelse, taler jeg om et "nationalt udsyn"; hvor det betinger den socialvidenskabelige iagttagers perspektiv, taler jeg om "*metodologisk nationalisme*" (Beck 2000, 2006; Beck/Grande 2010a; Weiß 2010; Wimmer/Glick Schiller 2002). Sondringen mellem henholdsvis den sociale aktørs og samfundsforskerens perspektiv er afgørende, fordi der kun findes en historisk forbindelse mellem de to, men ikke en logisk. Sociologiens opkomst i Europa faldt sammen med nationalstatens, nationalismens og den internationale politik. Her [i USA – red.] har I en anden tradition, men vi ved alle, hvordan europæiske sociale begreber er blevet indoptaget i amerikanske sociologiske diskussioner – og omvendt, naturligvis. Alene denne historiske forbindelse mellem sociale aktører og samfundsforskere giver anledning til den metodologiske nationalismes aksiom. Og metodologisk nationalisme er ikke et overfladisk problem eller en mindre fejltagelse. Den indebærer både rutinemæssig dataindsamling og -produktion og grundlæggende begreber inden for moderne sociologi såsom samfund, social ulighed, stat, demokrati, forestillede fællesskaber, multikulturalisme og – for os i Europa – vores forståelse af EU.

Ulrich Beck
Professor ved
Institut für Soziologie,
Ludwig-Maximilians-
Universität,
München, Tyskland

E-mail:
u.beck@lmu.de

Den afgørende sondring mellem normativ kosmopolitanisme og empirisk-analytisk kosmopolitisering

Vi kan inddele den måde, hvorpå ordet "globalisering" er blevet brugt inden for socialvidenskaberne, i tre faser: Først benægtelse, dernæst begrebsmæssig forædling og empiriske undersøgelser og endelig "kosmopolitisering". Den indledende reaktion fra mainstreamsociologien bestod eller består i at benægte globaliseringens realitet eller relevans og erklære, at intet af det, der figurerede under overskriften "globalisering" på den socialvidenskabelige dagsorden, havde historisk nyhedsværdi.

Denne bortforklaring af globalisering begyndte at miste troværdighed i løbet af anden fase. Nu er samfundsforskere inden for de mest forskelligartede områder begyndt at underkaste globaliseringsfænomener begrebsanalyser og situere dem i socialvidenskabernes teoretiske og empiriske semantik (fx David Held et al. 1999). Denne forædling afslørede et nyt socialt landskab i støbeskeen. Dets grundelementer tæller indbyrdes forbundenhed, hvilket betyder menneskers gensidige afhængighed over hele kloden. Praktisk taget hele spektret af menneskelig erfaring og praksis er på den ene eller den anden måde påvirket af verdens overvældende indbyrdes forbundenhed (dette skal ikke forveksles med verdenssystem- og afhængighedsteorier).

Den tredje fase afslører den centrale, skjulte og uønskede konsekvens af denne globale indbyrdes forbundenhed: Den "globale andens" afvikling. Den globale anden er iblandt os. Og det er her, at sondringen mellem *kosmopolitanisme* og *faktisk eksisterende kosmopolitisering* kommer ind i billedet (Beck 2003, 2006; Beck/Grande 2010b; Beck/Sznajder 2006b; Calhoun 2010; Chang 2010; Maharaj 2010). Kosmopolitanisme ifølge Immanuel Kants filosofiske definition betyder noget aktivt, en opgave, et bevidst og frit valg, som af gode grunde kun tilfalder en elite. Jeg foretrækker at tale om verdslig eller hverdagskosmopolitisering, idet jeg gerne vil henlede opmærksomheden på, at en stadig mere kosmopolitan virkelighed samtidig producerer uønskede og ubemærkede bivirkninger, som ikke er tilsigtet "kosmopolitiske" i en normativ forstand. En "banal" og "tvingende" kosmopolitisering udfolder sig under overfladen eller bag facaden i de etablerede nationale rum, myndigheder og betegnelser, selv mens nationale flag fortsat bliver hejst, og nationale hold-

ninger, identiteter og bevidsthed forbliver fremherskende. Kosmopolitisering kan studeres inden for mange områder – bl.a. i relation til migration, social ulighed, familie, videnskab og stat – men den er også meget tydelig, hvad angår globale risici eller, mere specifikt, fabrikerede usikkerheder: finanskrisen, klimaforandringer, atomtrussel, terrorisme m.m. I verdensrisikosamfundet oplever vi derfor et "kosmopolitisk imperativ": Den anden findes ikke længere! Den globale anden er iblandt os. Alle er forbundne og konfronteret med alle – også selvom globale risici rammer forskellige lande, stater og kulturer på meget forskellig vis.

Termen "kosmopolitanisme" er blevet kaldt både "idealistisk" og "antikveret". Så langt tilbage som i det 18. århundrede var den intellektuelle debat om nationalisme og kosmopolitanisme af væsentlig betydning i Europa. Nogle hævdede, at nationalismen er småskåren og ensidig, men også praktisk, nyttig, glædebringende og trøstende; kosmopolitanisme, på sin side, er stor og prægtig, men næsten for stor for mennesker – ideen er smuk, men i sidste ende forbliver den blot en ide.

Og det er netop min pointe. *Kritikerne har ret*. Det er en naiv ide. Den er afvæbnende i sin enkelthed. For kosmopolitanismens vedkommende er der ingen overgang fra det normative til det reelle. Lad os gå den modsatte vej fra det reelle til det normative (hvilket også er problematisk). Her opstår det centrale spørgsmål: Hvordan kan fremmede – konstrueret som medlemmer af forestillede nationale fællesskaber – forvandle sig til naboer? Eller sagt på en anden måde: Hvordan kan "tynd kosmopolitanisme" blive erstattet af "tyk kosmopolitisering"?² Jeg har følgende otte teser:

Første tese:

Det endemiske ved globale risici skaber en ny "fælles kosmopolitisk civilisatorisk skæbne" eller et nyt globalt civilsamfund.

Globale kriser og risici modsiger metodologisk nationalisme. De er ikke omfattet af landegrænser; ej heller kan deres kausale ansvarlighed analyseres gennem nationale brilleglas. Deres effekter kan mærkes på tværs af landegrænser, og de kan tillige underkastes styresystemer og former for civilsamfundsmæssige reaktioner med transnational rækkevidde. Globale trusler og kriser er centralt placeret i mine teorier om den globale tidsalder, som bygger videre på mine ideer i *Risikosamfundet* [*Risikogesellschaft* (1986) – oversat til engelsk (*Risk Society*) i 1992 og dansk i 1997 – red.] *World Risk Society* (1999) og *World at Risk* (2009). Jeg skelner mellem tre akser, hvorom globale og indbyrdes forbundne kriser drejer, nemlig den økologiske, den økonomiske og den terrorrelaterede.

Der er behov for en kosmopolitan vending inden for sociologisk teori og forskning. Dette betyder, at de gamle dualismer intern/ekstern og national/international i en verden af civilisationsskabte globale kriser og faremomenter

mister deres gyldighed, og at det forestillede kosmopolitiske fællesskab bliver afgørende for overlevelse. Dette "tvingende kosmopolitiserings"-perspektiv åbner for den mulighed, at de "fabrikerede usikkerheder" og den "menneskeskabte utryghed", som verdensrisikosamfundet frembringer, afføder transnational refleksivitet, globalt samarbejde og koordineret respons – skønt de selvsamme processer også kan afføde det stik modsatte!

Jeg vil gerne fremhæve *iscenesættelsen* i verdensrisikosamfundet. Dette følger af den centrale teoretiske optagethed af de "nye globale risici", som hovedsagelig defineres som de menneskeskabte, uberegnelige trusler og katastrofer, som man ikke kan forsikre sig mod, men som er *forventede*. De forbliver ofte usynlige, og deres oplevede eksistens afhænger derfor af, hvordan de bliver defineret og anfægtet i "viden". Det vil sige, at globale risici er socialt konstruerede og defineret ud fra tilsvarende relationer af definitionsmagt. Deres eksistens tager form af (videnskabelig og alternativt videnskabelig) viden. Derfor kan deres "realitet" dramatiseres eller minimeres, transformeres eller simpelthen benægtes i henhold til de normer, som bestemmer, hvad der vides, og hvad der ikke vides. På den måde er de iscenesættelsens (mere eller mindre vellykkede) resultater. Og derfor, hvad der er nok så væsentligt, er globale kriser ekstremt afhængige af globale nyhedsmedier. Ja, når globale risici iscenesættes i medierne, kan de blive til *kosmopolitiske begivenheder* med en potentielt eksplosiv global rækkevidde. Set ud fra dette perspektiv er kosmopolitiske begivenheder højst medierede, højst selektive, højst omskiftelige, højst symbolske, lokale og globale, nationale og internationale, materielle og kommunikative refleksive erfaringer og skæbnetræf. De overskrider og udvisker alle sociale grænser og undergraver den globale orden, der hersker i menneskers bevidsthed.

Så langt tilbage som i 1927 spurgte John Dewey allerede efter de "vilkår under hvilke det Store Samfund kunne blive til det Store Fællesskab" (Dewey 1927:147). Han skelnede mellem kollektivt bindende *beslutninger* på den ene side og disses *konsekvenser* på den anden. Han sammenkædede dette fænomen med teorien om, at en offentlig sfære kun træder frem i den offentlige kommunikations fokuspunkt; *ikke* ud af en generel interesse for bindende beslutninger, men snarere som et resultat af deres *konsekvenser*. Folk forbliver ligeglade med beslutninger som sådan. Det er først, når de begynder at kommunikere med hinanden om de problematiske konsekvenser af beslutninger, at de vågner op. Det er kommunikation, der rusker dem fri af deres selvtilfredshed og gør dem bekymrede. Den rusker dem fri af deres ligegyldighed, hvorved der opstår en offentlig sfære og et potentielt handlingsfællesskab. Jeg vil sige det sådan, at det er den globale risiko – eller, mere nøjagtigt, iscenesættelsen og opfattelsen af global risiko – der skaber forestillede fællesskaber på tværs af diverse typer grænser. Det er verdensrisikosamfundets refleksivitet, der producerer det gensidige forhold mellem den offentlige sfære og globaliteten.

Jeg vil gerne foreslå en udveksling mellem amerikanske og europæiske sociologier. I [dvs. amerikanerne – red.] har en lang tradition for sociologisk tænkning, som er baseret på urbanitet, migration og fællesskaber bestående af fremmede. Denne amerikanske tradition blev i høj grad påvirket af en meget kosmopolitan europæisk sociolog, nemlig Georg Simmel. Jeg ser mig selv som værende i forlængelse af denne tradition, men jeg ønsker at videreføre den til den globale tidsalder, så vores profession igen kan blive lige så relevant, som den var engang. Den amerikanske pragmatiske indflydelseslinje i sociologien forsøgte f.eks. altid at udvide nationens grænser.

Anden tese:

Gælder dette i lige høj grad for miljømæssige og finansielle risici? Nej. Klimaforandringer som sådan er globalt givne. Økonomiske risici, derimod, kan individualiseres. Det vil sige, at det er acceptabelt at betragte og behandle dem som noget, der ligger inden for individers eller nationers ansvarsområde snarere end transnationale fællesskabers.

Den nuværende krise rækker dog tydeligvis ud over dette. Det er en vaskeægte global krise, som har bredt sig med en enorm hast. Den har skabt en følelse af gensidig afhængighed, som ikke var indlysende i den politiske diskurs under den asiatiske krise, for eksempel (om end det måske har set anderledes ud for en iagttager i Thailand). Den har også produceret hurtige svar fra national og international politik, hvorimod administrationen af andre kriser stort set blev overladt til teknokrater og specialister, ikke mindst fra Verdensbanken og IMF.

De eneste institutioner, som er lige så globale, og som opererer i realtid på samme måde som finanssystemet, er *massemediernes*. Og det er også sådan, at verdens massemedier og nyhedsmediernes i forskellige lande via deres intensive dækning skabte en bevidsthed om et problem, som de beskriver som globalt og som et resultat af indbyrdes økonomisk afhængighed. Det interessante her er ikke mediernes dækning som sådan. Ej heller er det dét faktum, at mediernes publikum kommer i kontakt med nyhedsemner med globale implikationer, hvilket har konsekvenser for både dem selv og for fremmede i fjerne egne. Det mest interessante er, at receptionen af en sådan mediedækning skaber en bevidsthed om, at fremmede i fjerne egne *følger de samme begivenheder optaget af den samme frygt og bekymring som en selv*. Fremmede bliver til naboer!

Et yderligere vilkår, som kan skabe forestillede risikofællesskaber, ligger i de offentlige sfæres – og den offentlige verdenssfæres – potentielle *refleksivitet*. Forestillede globale risikofællesskaber kan dermed opstå, når massemediernes (internet, mobiltelefoner) ikke blot udgør et forum for udveksling af information, men også producerer en bevidsthed om, at denne udveksling finder sted. Som Benedict Anderson (1983) så genialt har påvist, var det denne bevidste anerkendelse af det faktum, at man følger de samme begivenheder

samtidig med andre og bliver påvirket sammen med dem, som var det oprindelige grundlag for nationalisme – "forestillede fællesskaber". Men deraf følger spørgsmålet: Hvad bliver konsekvensen, når globale kriser såsom finanskrisen i 2009 (men også klimaforandringerne katastrofale effekter eller atomvåbentruslen) følges af et publikum, der overskrider landegrænser? Og deraf følger også det næste spørgsmål: Hvordan er forholdet mellem nationale og kosmopolitiske forestillede fællesskaber? Benedict Anderson reserverede begrebet "forestillede fællesskaber" til nationale konstruktioner, og der er god grund til at antage, at han i lighed med mange andre betragter forestillede fællesskaber som *hovedsagelig* eller *udelukkende* nationale størrelser. Jeg er derimod optaget af dette spørgsmål: Nemlig hvorvidt begrebet om forestillede kosmopolitiske fællesskaber er passende, i en ny og udvidet form, til at udforske de sociale og politiske konsekvenser af globale risici?

Hvilke kendetegn ved globale kriser muliggør derfor forestillede kosmopolitiske fællesskaber? For det første skaber mediedækningen af finanskrisen og klimaforandringer – under særlige betingelser som f.eks. pressefrihed, refleksive former for rapportering, men også statsinstitutionaliserede løfter om sikkerhed, lighed, borgerrettigheder og friheder – en offentlig sfære, som ikke kun er en offentlig mediesfære, men som også refleksivt kan udgøre transnationale risikofællesskaber. For det andet bliver sådanne risikofællesskaber mulige på grund af anerkendelsen af afhængighed (magt) og indbyrdes afhængighed (gensidighed). En sådan indbyrdes afhængighed er risikabel, idet regioner på den ene side af kloden følgelig kan rystes af finansiel turbulens i regioner på den anden. Det er sammenfaldet mellem disse komplekse vilkår – herunder også det "antropologiske chok", som katastroferne foranlediger (11. september, Tjernobyl, bankkrak), fordi et verdenssyn brister – der udløser kosmopolitiseringen, som derpå måske kan føre til handling på verdenspolitisk plan.

Tredje tese:

Kosmopolitiseringens konsekvenser er ikke desto mindre hverken uafvendelige eller lineære. Tværtimod kan kosmopolitisering have den stik modsatte effekt og føre til re-nationalisering, re-etnificering osv., hvilket vi p.t. er vidne til i Europa og mange andre dele af verden.

Påtvungne globale risikofællesskaber bør derfor ikke forveksles med forestillede fællesskaber. Hvis der i vore dage findes en bekymring, som er fælles over hele kloden, er det denne: Hvordan afværge kosmopolitanismens komme, således at vishederne og nationalgrænserne kan genoprettes? Det er derfor også nødvendigt at stille modspørgsmålet og uden at kny søge at besvare det empirisk: Under hvilke betingelser producerer den objektive fælles skæbne, som de globale risici udgør, *ikke* (eller kun midlertidigt og i begrænset omfang) forestillede kosmopolitiske fællesskaber? Hvornår fører den derfor

til en bestyrkelse af forestillede *nationale* fællesskaber? Dette spørgsmål kan videre inddeles i tre forskningsspørgsmål:

Nummer et: Håndtering af globale risici opdeler verden netop i kraft af sin logik: Der findes beslutningstagere på eliteplan, som tackler eller afbøder risici, og så findes der de indirekte skadelidte, det vil sige dem, der kommer til at bære konsekvenserne – de "uforudsete bivirkninger" – af disse fjerne beslutninger.

Nummer to: Hvis det passer, at de globale risicis politiske verdensmagt i det store hele er baseret på deres tilstedeværelse og iscenesættelse i massemediernes, betyder dette modsat også, at de globale risicis fællesskabsformende magt er *prekær*. Sagt mere præcist: Den truer med at kollapse, så snart massemediernes dagsorden skifter. Det rejser derfor spørgsmålet om, hvilken *varighed* (eller betingelser for varighed) man kan tilskrive de globale opfattelser af risiko.

Kosmopolitiseringens sociologi hævder derfor ikke at bestemme retnin-gen eller resultatet af den globale forvandling, og den er meget langt fra at antage, at kosmopolitanismen har et verdenshistorisk subjekt. I stedet baner den forskellige veje og arenaer for kosmopolitisering og de deraf mangfoldige og modsatrettede svar på globale problemstillinger (Beck/Grande 2010a). Og alligevel står dette tilbage: Kosmopolitisering understreger det *kosmopolitiske imperativ* – samarbejd eller forgå! – som ingen noget sted på kloden kan undslippe uden at bringe sin egen overlevelse i fare. De "bånd", som kendetegner kosmopolitiske fællesskaber, bør derfor ikke fejltolkes som de foranderlige menneskelige interessers forbigående lethed, der ikke tåler belastning – "tynd kosmopolitanisme", om man så må sige. De er snarere baseret på kombinationen af henholdsvis særlige nationale og individuelle interesser og årsags-sammenhængenes materialitet. De etablerer en forbindelse mellem nationer-nes (og individernes) mest grundlæggende interesser og de nye grænseløse rum og pligter, som ansvaret for alles overlevelse indebærer. Risikoens fællesskabsansporende kraft afhænger af realisme og ikke blot af sympati, fortrydelse og medlidenhed med andres lidelser – det er dette, der menes med "tyk kosmopolitanisme".

Det rejser følgende spørgsmål: Hvordan kan nationale og kosmopolitiske fællesskaber skelnes fra hinanden i idealtypiske termer, og hvad er deres relation til hinanden?

Fjerde tese:

Nationale fællesskaber forstås som begrænsede og eksklusive. Kosmopolitiske fællesskaber, på den anden side, forestilles som grænseløse og inkluderende, om end i en ganske særlig forstand: Kosmopolitisering er ikke nationalismens "dikotome anden".

Kosmopolitanisme/kosmopolitisering ekskluderer ikke nationerne, men in-

kluderer dem. Den gensidigt udelukkende dualitet mellem det nationale og det kosmopolitiske eksisterer derimod set ud fra et *nationalt* synspunkt. Dette er en væsentlig grund til misforståelse. Enhver, som ude af stand til at løsrive sig fra det nationale blik påstår, at det nationale kontra det kosmopolitiske er et spørgsmål om enten/eller, erkender ikke det nationale og det kosmopolitiske status som "både det ene og det andet", hvilket det kosmopolitane blik tager for givet.

Ingen nation præsenterer sig selv som identisk med menneskeheden. Forestillingen om, at en nation drømmer om at konvertere og integrere hele menneskeheden, er udelukket. Ikke mindst fordi hver individuel nation forudtager dualiteten mellem national og international. Ej heller indebærer kosmopolitanisme drømmen om at skabe et fællesskab med alle, sådan som kristne i visse epoker drømte om at omvende hele verden til kristendommen. Kosmopolitanisme betyder snarere følgende: Alle nationer, alle religioner, alle etniske grupper, alle klasser osv. er og ser sig selv som kaldet til, i kraft af civilisationens udvikling og dens potentiale for selvdestruktion, at udgøre et fællesskab med en fælles skæbne i overlevelsens navn.

De forestillede risikofællesskaber er – som tidligere nævnt – påtvungne fællesskaber med en fælles skæbne. De er *ikke* – som kosmopolitanismen synes at underforstå – baseret på frivillighed, valg, elitestatus, normativitet og filosofisk indsigt. Det kosmopolitiske risikofællesskab er netop *ikke* baseret på den indsigt, at vi alle er medlemmer af et menneskeligt fællesskab. Det, man kunne kalde "den barmhjertige samaritan"-effekt, er *ikke* tilstrækkeligt: Altså ideen om, at vi i en kristen eller kosmopolitan udøvelse af næstekærlighed handler i solidaritet med andre, som er udsatte og lider, hvis menneskelighed er truet eller ødelægges. I stedet er det os, der i vores egen mest presserende interesse i overlevelse bliver tvunget til ikke bare at henvende os til disse fjerne andre, men også til at mødes med dem for at udtænke en ny slags fællesskab og en ny slags politik og kæmpe for realiseringen af disse.

Global risiko er en beskyttelsesmembran, sammensat af kommunikationsmidlerne, mod menneskehedens særlige sårbarhed over for de trusler, den selv har skabt. Globale risici kæder mennesker sammen, som faktisk ikke har noget med hinanden at gøre (eller ikke ønsker at have det). Globale risici betyder, at nationale særkender – kultur, sprog, religion, lovgivning – må skubbes i baggrunden for at muliggøre samarbejde på tværs af landegrænser og forskelle, selv hvor der findes fjendtlighed. Alt dette foregår *ikke* som overlagt implementering af kosmopolitanismens normative ideer, men uforvarende bag om ryggen på aktørerne. På baggrund af erfaringer med globale faresituationer og indbyrdes afhængige risici kan der (under særlige omstændigheder og kun under disse, se ovenfor) mere eller mindre ufrivilligt opstå et pres til at samarbejde. I følgeskab med dette pres ville der opstå en politisering og en etablering af normer; dog ikke i form af overføringen af en stor filosofers mangeløse tanker på verden.

Et væsentligt kendetegn ved begge former for fællesskab er, at deres tilblivelseshistorie er nært knyttet til de nye kommunikationsteknologiers opkomst. Ikke desto mindre er der her tale om en lidt anden slags teknologier. Hvor de forestillede nationale fællesskaber, som Benedict Anderson demonstrerer, er baseret på opfindelsen og masseproduktionen af den trykte *bog*, afhænger forestillede kosmopolitiske fællesskaber af *internettet* og de verdensomspændende kommunikations- og mobilitetsprocesser, netværk, debatfora osv., som dette muliggør.

Femte tese:

Begge typer forestillede fællesskaber, det vil sige nationale såvel som kosmopolitiske, har det til fælles, at de ikke aktivt tilvælges, men er givne. Men med en væsentlig forskel: For det nationale vedkommende handler det givne om oprindelse, hvorimod det for det kosmopolitiske vedkommende er fremtiden.

Forestillede nationale fællesskaber har rod i fortiden (som ligeledes må afkodes som "forestillet fortid", da en sådan fortid i nationalisternes øjne – subjektivt set – er ældgammel, hvorimod oprindelse i historikerens perspektiv kan dateres tilbage til begyndelsen af den europæiske modernitet). Forestillede kosmopolitiske fællesskaber er derimod rodfæstet i den fremtid, som nutiden foregriber. For første gang nogensinde bebor alle mennesker, alle etniske og religiøse grupper, alle befolkninger en fælles nutid i skyggen af civilisationens truede fremtid. Her opstår spørgsmålet igen: Hvor fælles er denne fælles nutid? For denne "fælles nutid" bestående i en allestedsnærværende truet fremtid er ikke baseret på en fælles fortid. Tværtimod: Kosmopolitisering via forestillede katastrofer (som for mange er reelt gennemlevede katastrofer!) støder sammen med den store alsidighed og fjendtlighed af fortider, som begrebsliggøres som national fortid og fremtid. Det vil sige, at der sker et sammenstød mellem de nationale principper (territorialitet, grænse, suverænitet, udelukkelse af nationale andre) og de kosmopolitiske principper (solidaritet på tværs af grænser, inklusion af nationale andre, kausal ansvarlighed). Og det er uden tvivl her, at en af de mange blokader skal findes, hvor påtvungen kosmopolitisering ikke forvandler sig til bevidst kosmopolitanisme, men ofte eller endog for det meste besvares med re-nationalisering.

Sjette tese:

Alligevel er der en afgørende forskel. Nationens styrke og overlevelse afhænger i sidste ende af hver enkelt borgers beredvillighed til at ofre sit liv for den. Handling i verdensrisikosamfundet er baseret på det stik modsatte, nemlig at interessen i alles overlevelse bliver til den enkeltes egeninteresse.

Det kosmopolitiske fællesskab begrebsliggøres derfor ikke på samme måde som det nationale, det vil sige som et svorent kammeratskab, hvis sammenhængskraft, styrke og evighed er baseret på den forestilling, at det er ærefuldt for den enkelte at dø for fædrelandet (*dulce et decorum est pro patria mori*). Det kosmopolitiske nødfællesskab punkterer denne nationale myte: Mottoet her lyder snarere: ikke *dø*, men *overlev*! Sagt mere præcist: For at sikre alles overlevelse er det nødvendigt med en verdensomspændende kollektiv læringsproces, der afvikles inden for meget kort tid ("hurtig læring"). Alle nationer, alle regioner, alle etniske grupper og de individer, der tilhører dem, må arbejde for at mindske nationale og religiøse konflikter og fjendebilleder, således at disse ikke hindrer muligheden for "frelsende samarbejde". Med andre ord: *Ja tak til partikularitet, nej tak til fjendebilleder!* Eller: *Tvungen emancipation* – det, der skal gøres, skal erkendes og gøres nu uden tøven. Ellers vil krisen forvandle sig til en katastrofe, og skæbnefællesskabet et undergangsditto. Globale risici skaber et nyt fravær af tvivl og tvetydighed, når de tages alvorligt (og her har totalitære fundamentalismer deres rødder!)

Det nationale fællesskab bliver en integreret del af det kosmopolitiske fællesskab, men må samtidig forandre sig strukturelt, åbne sig. Nationalisme forestiller sig og konstruerer ikke de andres andethed i henhold til princippet om over og under, men indretter sig snarere efter sondringen mellem indenfor og udenfor. Indadtil opløser den sondringerne og forener normernes gyldighedssfære. Dette er et træk, som nationalismen deler med universalismen. Det er en *intern* universalisme, hvis universelle fordring slutter, hvor andre nationer begynder. Derfor kan nationen i sine eksterne relationer pendulere mellem oplyst tolerance og nationalistisk exces. Underlagt kosmopolitiseringen af det nationale er dette ikke længere en smal sag. Nationernes fjendebilleder må afmonteres; andre nationer kan ikke længere nægtes lighed. Og mere til: Det er nødvendigt – ud fra en temmelig egoistisk interesse i overlevelse! – at lære at se ikke bare andres position, men at se sig selv gennem andres øjne. For at kunne imødegå globale problemer er det derfor nødvendigt at åbne et nyt *handlerum af kausal ansvarlighed*.

Syvende tese:

En væsentlig forskel mellem nationale og kosmopolitiske fællesskaber er derfor denne: National empati erstattes af en kausal ansvarlighed som et transnationalt rum af potentiel forpligtelse over for de nationalt ekskluderede andre.

Globale risici er også produkter af kollektive beslutninger. Deres konsekvenser kan og bliver systematisk skubbet over på andre, fordi og så længe nationale fællesskaber trækker klare grænser mellem dem, der profiterer på industrialiseringsprocesserne, og de "modtagere af overskydende risiko", hvis eksistens er truet (se ovenfor).

I modsætning til nationale fællesskaber er kosmopolitiske fællesskaber *ikke territoriale* fællesskaber, men derimod *ikke-territoriale og overlappende fællesskaber* med de mangfoldigste tilknytninger. Alligevel må disse forestillede fællesskaber også *skabes*, selv hvor de er "socialt konstruerede givne" i form af (civiliserende) fællesskaber med en fælles skæbne. Skabelsen af dem falder sammen med definitionen og iscenesættelsen af risici på baggrund af (skiftende) globale relationer af definitionsmagt ("metamagt"). Disse bånd beskaffenhed ("anerkendelse") – og hvad deraf følger: Etableringen af retfærdighed – modsiger det nationale patos omkring liv/død og at være/ikke være. Det kosmopolitiske fællesskab er ikke optaget af at etablere bånd mellem de døde og de ufødte, dvs. regenerationens mysterium. I stedet er det i verdensrisikosamfundets tusind små og store konfliktdynamikker et spørgsmål om at opbryde og komme hinsides det nationale kassetænkning. Det er ikke mindst denne *nationale relativisme* (som er i det nationale interesse), der kunne få noget realistisk ud af forestillede kosmopolitiske fællesskaber.

Dette kan imidlertid kun lykkes på én meget krævende og dermed skrøbelig betingelse: Alle aktører og organisationer ville også skulle medtænke følgerne af andres beslutninger i kombination med deres egne handlingers konsekvenser for andre. Der må opnås en vis grad af enighed i denne aktive kombination ("transnational resonans"), for ellers kan den risiko, som påvirker os alle, ikke nedbringes markant (findes der et eksempel fra hverdagen, som vi kan henvise til? Ja, bilisters adfærd i trafikken!).

Ottende tese:

Der er hårdt brug for en kopernikansk ånd, hvis vi vil redefinere staten som koncept hinsides metodologisk nationalisme. For på samme måde som forestillede nationale fællesskaber er baseret på nationalstaten, er eller bør forestillede kosmopolitiske fællesskaber være baseret på en anden form for stats(dannelse). Det afgørende spørgsmål er selvfølgelig hvilken. Og hvordan vi når derhen.

Når vi søger at besvare dette spørgsmål, er det vigtigt at skelne mellem *simpelt samarbejde*, som stort set ikke påvirker de samarbejdende statsaktører, og *transformativt samarbejde*, som forandrer dem. Med inspiration fra Robert Axelrods studier (1984) kan vi antage, at sandsynligheden for transformativt samarbejde øges i takt med interaktionshyppigheden. Jo længere skygger, den globale risiko kaster, desto større tilskyndelse til samarbejde er der for de involverede aktører, og desto større er sandsynligheden for, at aktørernes præferencer – og i sidste ende statens – vil undergå forandringer. Dette er netop tilfældet i Europa. EU kan f.eks. ende med at blive model for klimaforandringspolitik. Klimaforandringer som et aspekt af europæiseringen er ikke en isoleret begivenhed og kan ikke begribes som et enkeltstående eksempel på samarbejde, der efterlader de involverede stater uforandrede (sådan som

det interstatslige perspektiv antager). For at kunne fungere må klimaforandringspolitiske tiltag ændre både de pågældende former for statsautoritet og den nationale suverænitet *helt ind i deres inderste*. Nationalstater er blevet til *transnationale stater*. Dette betyder, at nationalstater bliver nødt til at udvikle og praktisere *refleksive selv begrænsende strategier i deres egen bedste interesse*. De afstår fra at udøve deres resterende suverænitet og med god grund: For at maksimere deres nationale interesser.

Kosmopolitanisme er ikke det samme som altruisme eller idealisme. Mere præcist er der tale om realisme eller *transnationale staters reflekterede egeninteresse*. Dette kan på sin side tolkes som et eksempel på *det nationales indre kosmopolitisering*, baseret på samspillet mellem tre mekanismer: (1) udsigten til øget magt; (2) interaktive begrænsninger og kontrol; (3) ændrede præferencer gennem *politisk læring*.

Under disse betingelser ville det være fatalt at antage (sådan som neorealismen gør), at nationale præferencer er uforanderlige størrelser. Ellers ville politik befinde sig i konstant fare for at blive trukket ind i en ond cirkel, hvor alle nægter at samarbejde. Empiriske undersøgelser af Europa har vist, at en sådan konstellation godt kan undgås. Aktørerne er faktisk i stand til at *lære* og ændre deres præferencer, særlig under vilkår af udpræget indbyrdes afhængighed og intensiv kommunikation (se Sandholtz/Stone Sweet 1998; Eising 2002). Dette har vidtrækkende teoretiske og praktiske implikationer, idet præferencerne ikke længere er uafhængige, men *afhængige* variable, relateret til erfaringer med globale risici.

Så hvad betyder "kosmopolitisering"? Ikke kosmopolitanisme! Kosmopolitanisme henviser til en gammel ide, hvis genkomst i disse globaliserede tider er ladet med ny betydning og en ny intensitet. Kosmopolitisering er derimod et begreb, som kan forstås dels som empirisk analyse, dels som et metodologisk kampråb. Det er dels beskedent, dels normativt. Det er empirisk, fordi den aktuelle fremkomst af risikofællesskaber og verdensborgerbevægelser kan iagttages i den sociopolitiske sfære, og fordi globalisering, transnational mobilitet og massemedier skaber en ny virkelighed, som sprænger rammerne for, hvad en nationalstat kan være. Med hensyn til klimaforandringer, for eksempel, dukker der nu translokalt forbundne verdensbyer op som vigtige *urbane* globale risikofællesskaber. Herved omlægges borgertilknytningens og -ansvarets sociale geografi hinsides den nationale forestillingsevne (Blok 2012). Og dermed er begrebet kosmopolitisering også metodologisk: Fordi det (re)præsenterer et alternativ til metodologisk nationalisme; til de dele af socialvidenskaberne, som konceptuelt er ude af stand til at begribe de nye realiteter og stadig ureflekteret sætter lighedstegn mellem fællesskab og nationalt fællesskab.

Samtidig er kosmopolitisering også et beskedent begreb, fordi det kosmopolitiske i denne forstand ikke har til hensigt at erstatte det nationale. Det kosmopolitiske forandrer faktisk nationalismen og den nationale identitet,

men det bidrager også med noget meget væsentligt: Inklusionen af den anden, åbenhed over for verden, ja selve den transnationale omforankring af det nationale i den epoke, hvor det nationale blev afmægtiggjort. På den anden side forudsætter kosmopolitiske risikofællesskaber dog forestillede nationale ditto. Så man kan sige, at nationalisme og kosmopolitanisme er hinandens dialektiske tvillinger (Tyfield/Urry 2009).

I den forstand indebærer det også skabelsen af en ny verdensetik. Heri forvandles det normative "barmhjertige samaritaner"-forhold, hvor du deler dine goder med en fremmed i nød, til et forhold bygget på kausal ansvarlighed og retfærdighed: En alliance mellem nationale fællesskaber og individer, der er forbundne af fælles behov. Kosmopolitisering gør faktisk en fundamental forskel for vores relation til fjerne andre. Vi kan ikke længere betragte dem som stakkels fremmede, som inviterer os til at være gode og medfølende. I stedet må vi nu opfatte dem som partnere om en fælles sag: Både "vi" og "de" er forbundne gennem interessen i overlevelse og gennem den udfordring, som håndteringen af globale risici stiller os overfor.

Noter

Dette er en revideret og oversat version af et paper, som Ulrich Beck præsenterede ved den amerikanske sociologforenings årskonference i San Francisco i august 2009. På redaktionens opfordring har forfatteren venligst stillet paperet til rådighed for dette temanummer. Som programmerklæring for en kosmopolitan sociologi giver paperet en komprimeret introduktion til de temaer, der optager Beck i hans nyere forskning; og det fremgår, at globale klimarisici spiller en central rolle heri. Paperets tone og argumenter farves af den amerikanske fremsigelseskontekst; dette markeres et par steder for læsbarhedens skyld, men redaktionen har ikke gjort noget forsøg på at ændre stilistisk eller indholdsmæssigt i teksten. Teksten er oversat fra engelsk af Liv Rolf Mertz, i samarbejde med redaktionen.

1. Redaktionens note: Det engelske adjektiv "cosmopolitan" volder vanskeligheder i dansk oversættelse. Traditionelt oversættes det som "kosmopolitisk", men dette ord bevarer for meget af sin politisk-filosofiske konnotation til helt at dække Becks nye sociologiske begrebsbrug. I denne tekst har vi valgt, alt efter kontekst, at oversætte "cosmopolitan" som "kosmopolitisk", når Beck taler om politiske fællesskaber ("forestillede kosmopolitiske fællesskaber"); og som "kosmopolitan" (en sproglig nydannelse), når der tales bredere om et samtididiagnostisk vilkår ("en kosmopolitan verden") eller et sociologisk projekt ("en kosmopolitan sociologi").

2. Begrebet kosmopolitisering har været genstand for en af de mest betydningsfulde diskussioner inden for samfundsvidenskaberne og humaniora i det seneste årti. I løbet af denne proces har kosmopolitanismen iført sig nye gevanter ved at bevæge sig hinsides filosofi og statskundskab, hvor den traditionelt har haft hjemme, til socialvidenskaberne på tværs af antropologi, geografi, kulturfagene, litteraturvidenskab, jura, internationale relationer og samfundshistorie. Nye mere eller mindre refleksive og kritiske kosmopolitanismer er siden blomstret frem i hobetal. I første omgang har de beskæftiget sig med paradokset abstrakt universalisme ved at fremhæve respekt for den menneskelige mangfoldigheds partikularitet. Dernæst har de søgt at udvide genstandsfeltets spændvidde til at indbefatte (hvis ikke favorisere) dem, for hvem kosmopolitanisme ikke blot er et livsstilsvalg, men derimod det tragiske ufrivillige vilkår, der kendetegner flygtninge eller på anden vis fordrevne. Nogle af de vigtigste bidrag til denne diskussion tæller: Appiah 2006; Archibugi 2008; Baban 2006; Beck 2005, 2006, 2009; Beck og Grande 2007, 2010a, 2010b; Beck og Sznaider 2006a, 2006b, 2006c, 2010; Beitz 2005; Benhabib 2007; Berry 2008; Blok 2012; Boon og Fine 2007; Braeckman 2008; Brassett og Smith 2007; Bray 2009; Breckenridge et al. 2002; Brock og Brighouse 2005; Brown 2008; Calcutt, Woodward og Skrbis 2009; Calhoun 2007a, 2007b; Cheah 2006; Delanty 2009; Delanty og He 2008; Dobson 2006; Edwards 2008; Eriksen 2009; Featherstone

et al. 2002; Fine 2007; Garsten 2003; Hannerz 2004; Held 2010; Inglis 2009; Kendall, Woodward og Skrbis 2009; Khagram og Levitt 2008; Kurasawa 2004; Levy, Heinlein og Breuer 2011; Levy og Sznaider 2010; Mau, Mewes og Zimmermann 2008; Meckled-Garcia 2008; Mendieta 2009; Nederveen Pieterse 2006; Nowicka og Rovisco 2009; Pichler 2008; Pofperl og Sznaider 2004; Rapport 2007; Rumford 2007; Slaughter 2009; Todd 2007; Tyfield og Urry 2009; Vertovec og Cohen 2002; Werbner 2008; Wimmer og Glick Schiller 2002; Ypi 2008. Se endvidere Constellations 2003, Daedalus 2008 og The Hedgehog Review 2009.

Litteratur

- Anderson, Benedict 1991 [1983]: *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism* (revideret og udvidet version). London: Verso.
- Appiah, Kwame A. 2006: *Cosmopolitanism: Ethics in a World of Strangers*. New York, NY: W. W. Norton.
- Archibugi, Daniele 2008: *The Global Commonwealth of Citizens: Towards Cosmopolitan Democracy*. Princeton, NJ/Woodstock: Princeton University Press.
- Areto, Andrew; Allen, Amy og Kalyvas, Andreas (red.) 2003: "Cosmopolitanism as Critique". *Constellations – An International Journal of Critical and Democratic Theory* (særnummer), vol. 10 nr. 4.
- Axelrod, Robert 1984: *The Evolution of Cooperation*. New York: Basic Books.
- Baban, Feyzi 2006: "Living with Difference: Cosmopolitanism, Modernity, and Political Community". *Studies in Political Economy* vol. 77, forår 2006:105-126.
- Beck, Ulrich 1992: *Risk Society: Towards a New Modernity*. London/Newbury Park/New Delhi: Sage Publications.
- Beck, Ulrich 1999: *World Risk Society*. Cambridge, UK/Malden, MA: Polity Press.
- Beck, Ulrich 2000: *What Is Globalization?* Cambridge, UK/Malden, MA: Polity Press.
- Beck, Ulrich 2003: "Toward a New Critical Theory with a Cosmopolitan Intent". *Constellations*, vol. 10 nr. 4:453-468.
- Beck, Ulrich 2005: *Power in the Global Age: A New Global Political Economy*. Cambridge, UK/Malden, MA: Polity Press.
- Beck, Ulrich 2006: *The Cosmopolitan Vision*. Cambridge UK/Malden, MA: Polity Press.
- Beck Ulrich 2009: *World at Risk*. Cambridge, UK/Malden, MA: Polity Press.
- Beck, Ulrich og Grande, Edgar 2007: *Cosmopolitan Europe*. Cambridge, UK/Malden, MA: Polity Press.
- Beck, Ulrich og Grande, Edgar (red.) 2010a: "Varieties of Second Modernity: Extra-European and European Experiences and Perspectives". *British Journal of Sociology* (særnummer), vol. 61 nr. 3.
- Beck, Ulrich og Grande, Edgar 2010b: "Varieties of Second Modernity: The Cosmopolitan Turn in Social and Political Theory and Research". *British Journal of Sociology*, vol. 61 nr. 3:409-443.
- Beck, Ulrich og Sznaider, Natan (red.) 2006a: "Cosmopolitan Sociology". *British Journal of Sociology* (særnummer), vol. 57 nr. 1.
- Beck, Ulrich og Sznaider, Natan 2006b: "Unpacking cosmopolitanism for the Social Sciences: A Research Agenda". *British Journal of Sociology*, vol. 57 nr. 1:1-23.
- Beck, Ulrich og Sznaider, Natan 2006c: "A Literature on Cosmopolitanism: An Overview". *British Journal of Sociology*, vol. 57 nr. 1:153-164.

- Beck, Ulrich og Sznaider, Natan 2010: "New Cosmopolitanism in the Social Sciences", s. 635-652 i Turner, Bryan S. (red.): *The Routledge International Handbook of Globalization Studies*. Abingdon, Oxon/New York: Routledge.
- Beitz, Charles R. 2005: "Cosmopolitanism and Global Justice". *Journal of Ethics*, vol. 9 nr. 1-2:11-27.
- Bendell, Phyllis S. (red.) 2008: "On Cosmopolitanism". *Daedalus – Journal of the American Academy of Arts & Sciences* (sænummer), vol. 137 nr. 3.
- Benhabib, Seyla 2007: "Twilight of Sovereignty or the Emergence of Cosmopolitan Norms? Rethinking Citizenship in Volatile Times", s. 247-271 i Faist, T. og Kivisto, P. (red.): *Dual Citizenship in Global Perspective: From Unitary to Multiple Citizenship*. Houndmills; UK/New York: Palgrave Macmillan.
- Berry, Craig 2008: "Liberal Political Theorists, the Cosmopolitan Tradition and Globalisation Discourse". *In-Spire: Journal of Law, Politics and Societies*, vol. 3 nr. 2:15-32.
- Blok, Anders 2012: "Greening cosmopolitan urbanism? On the mobility of low-carbon formats in European and East Asian cities", under publicering i *Environment & Planning A*.
- Boon, Vivienne og Fine, Robert (red.) 2007: "Cosmopolitanism: Between Past and Future". *European Journal of Social Theory* (sænummer), vol. 10 nr. 1.
- Braeckman, Antoon 2008: "Reflexive Modernization and the End of the Nation State: On the Eclipse of the Political in Ulrich Beck's Cosmopolitanism". *Ethical Perspectives*, vol. 15 nr. 3:343-367.
- Brassett, James og Smith, Will 2007: "Deliberation and Global Governance: Liberal, Cosmopolitan and Critical Perspectives". Garnet Working Paper: No 25/07, October 2007.
- Bray, Daniel 2009: "Pragmatic Cosmopolitanism: A Deweyan Approach to Democracy beyond the Nation-State". *Millennium – Journal of International Studies*, vol. 37 nr. 3:683-719.
- Breckenridge, Carol A.; Pollock, Sheldon; Bhabha, Homi K. og Chakrabarty, Dipesh (red.) 2002: *Cosmopolitanism*. Durham: Duke NC University Press.
- Brock, Gillian og Brighouse, Harry (red.) 2005: *The Political Philosophy of Cosmopolitanism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Brown, Garrett W. 2008: "Moving from Cosmopolitan Legal Theory to Legal Practice: Models of Cosmopolitan Law". *Legal Studies*, vol. 28 nr. 3:430-451.
- Calcutt, Lyn; Woodward, Ian og Skrbis, Zlatko 2009: "Conceptualising Otherness: An Exploration of the Cosmopolitan Schema". *Journal of Sociology*, vol. 45 nr. 2: 169-186.
- Calhoun, Craig 2007a: *Cosmopolitanism and Belonging*. London: Routledge.
- Calhoun, Craig 2007b: *Nations Matter: Culture, History, and the Cosmopolitan Dream*. London/New York: Routledge.
- Calhoun, Craig 2010: "Beck, Asia and Second Modernity". *British Journal of Sociology*, vol. 61 nr. 3:597-619.
- Chang Kyung-Sup 2010: "The Second Modern Condition? Compressed Modernity as Internalized Reflexive Cosmopolitization". *British Journal of Sociology*, vol. 61 nr. 3: 444-464.
- Cheah, Pheng 2006: *Inhuman Conditions: On Cosmopolitanism and Human Rights*. Cambridge, MA/London: Harvard University Press.

- Delanty, Gerard 2009: *The Cosmopolitan Imagination: The Renewal of Critical Social Theory*. Cambridge, UK/New York: Cambridge University Press.
- Delanty, Gerard og He, Baogang 2008: "Cosmopolitan Perspectives on European and Asian Transnationalism". *International Sociology*, vol. 23 nr. 3:323-344.
- Dewey, John 1927: *The Public and its Problems*. New York: Holt.
- Dobson, Andrew 2006: "Thick Cosmopolitanism". *Political Studies*, vol. 54 nr. 1:165-184.
- Edwards, Kate 2008: "For a Geohistorical Cosmopolitanism: Postcolonial State Strategies, Cosmopolitan Communities, and the Production of the 'British', 'Overseas', 'Non-Resident', and 'Global' Indian". *Environment and Planning D: Society and Space*, vol. 26 nr. 3:444-463.
- Eising, Rainer 2002: "Policy Learning in Embedded Negotiations: Explaining EU Electricity Liberalization". *International Organization*, vol. 56 nr. 1:85-120.
- Eriksen, Erik Oddvar 2009: "The EU: A Cosmopolitan Vanguard". *Global Jurist*, vol. 9 nr. 1; (advances), artikel 6:1-23.
- Featherstone, Mike; Patomäki, Heikki; Tomlinson, John og Venn, Couze (red.) 2002: "Cosmopolis". *Theory, Culture & Society* (særnummer), vol. 19 nr. 1-2.
- Fine, Robert 2007: *Cosmopolitanism*. London/New York: Routledge.
- Garsten, Christina 2003: "The Cosmopolitan Organization: An Essay on Corporate Accountability". *Global Networks*, vol. 3 nr. 3:355-370.
- Gum, Emily Rose 2009 (red.): "The Cosmopolitan Predicament". *The Hedgehog Review – Critical Reflections on Contemporary Culture* (særnummer), vol. 11 nr. 3.
- Hannerz, Ulf 2004: "Cosmopolitanism", s. 69-85 i Nugent, David og Vincent, Joan (red.): *A Companion to the Anthropology of Politics*. Oxford: Blackwell.
- Held, David 2010: *Cosmopolitanism: Ideals, Realities & Deficits*. Cambridge, UK/Malden, MA: Polity Press.
- Held, David; McGrew, Anthony; Goldblatt, David og Perraton, Jonathan 1999: *Global Transformations: Politics, Economics and Culture*. Cambridge, UK/Stanford, CA: Polity Press/Stanford University Press.
- Inglis, David 2009: "Cosmopolitan Sociology and the Classical Canon: Ferdinand Tönnies and the Emergence of Global Gesellschaft". *British Journal of Sociology*, vol. 60 nr. 4:813-832.
- Kendall, Gavin; Woodward, Ian og Skrbis, Zlatko 2009: *The Sociology of Cosmopolitanism: Globalization, Identity, Culture and Government*. London: Palgrave Macmillan.
- Khagram, Sanjeev og Levitt, Peggy (red.) 2008: *The Transnational Studies Reader: Intersections and Innovations*. London/New York: Routledge.
- Kurasawa, Fuyuki 2004: "A Cosmopolitanism from Below: Alternative Globalization and the Creation of a Solidarity without Bounds". *Archives of European Sociology*, vol. 45 nr. 2:233-255.
- Levy, Daniel; Heinlein, Michael og Breuer, Lars 2011: "Reflexive Particularism and Cosmopolitanization: The Reconfiguration of the National". *Global Networks*, vol. 11 nr. 2:139-159.
- Levy, Daniel og Sznajder, Natan 2010: *Human Rights and Memory*. University Park, PA: The Pennsylvania University Press.
- Maharaj, Sarat 2010: "'Small Change of the Universal': Beyond Modernity". *British Journal of Sociology*, vol. 61 nr. 3:565-578.

- Mau, Steffen; Mewes, Jan og Zimmermann, Ann 2008: Cosmopolitan Attitudes through Transnational Social Practices. *Global Networks*, vol. 8 nr. 1:1-24.
- Meckled-Garcia, Saladin 2008: "On the Very Idea of Cosmopolitan Justice: constructivism and international Agency". *Journal of Political Philosophy*, vol. 16 nr. 3:245-271.
- Mendieta, Eduardo 2009: "From Imperial to Dialogical Cosmopolitanism". *Ethics & Global Politics*, vol. 2 nr. 3:241-258.
- Nederveen Pieterse, Jan 2006: "Emancipatory Cosmopolitanism: Towards an Agenda". *Development and Change*, vol. 37 nr. 6:1247-1257.
- Nowicka, Magdalena og Rovisco, Maria (red.) 2009: *Cosmopolitanism in Practice*. Farnham/Burlington: Ashgate.
- Pichler, Florian 2008: "How Real is Cosmopolitanism in Europe?". *Sociology*, vol. 42 nr. 6:1107-1126.
- Poferl, Angelika og Sznajder, Natan (red.) 2004: *Ulrich Becks kosmopolitisches Projekt. Auf dem Weg in eine andere Soziologie*. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft.
- Rapport, Nigel 2007: "An Outline for Cosmopolitan Study: Reclaiming the Human through Introspection". *Current Anthropology*, vol. 48 nr. 2:257-283.
- Rumford, Chris (red.) 2007: *Cosmopolitanism and Europe*. Liverpool: Liverpool University Press.
- Sandholtz, Wayne og Stone Sweet, Alec (red.) 1998: *European Integration and Supranational Governance*. Oxford: Oxford University Press.
- Slaughter, Steven 2009: "Reconsidering Institutional Cosmopolitanism: Global Poverty and the Importance of the State in International Political Theory". *Global Change, Peace & Security*, vol. 21 nr. 1:37-52.
- Todd, Sharon 2007: "Ambiguities of Cosmopolitanism: Difference, Gender and the Right to Education", s. 65-82 i Roth, Klas og Gur-Ze'ev, Ilan (red.): *Education in the Era of Globalization*. Dordrecht: Springer.
- Tyfield, David og Urry, John 2009: "Cosmopolitan China? Lessons from International Collaboration in Low-Carbon Innovation". *British Journal of Sociology*, vol. 60 nr. 4: 793-812.
- Vertovec, Steven og Cohen, Robin (red.) 2002: *Conceiving Cosmopolitanism: Theory, Context and Practice*. Oxford: Oxford University Press.
- Werbner, Pnina (red.) 2008: *Anthropology and the New Cosmopolitanism: Rooted, Feminist and Vernacular Perspectives*. Oxford, UK/New York: Berg.
- Weiß, Anja 2010: "Vergleiche jenseits des Nationalstaats. Methodologischer Kosmopolitismus in der soziologischen Forschung über hochqualifizierte Migration". *Soziale Welt*, vol. 61 nr. 3:295-311.
- Wimmer, Andreas og Glick Schiller, Nina 2002: "Methodological Nationalism and Beyond: Nation-State Building, Migration and the Social Sciences". *Global Networks*, vol. 2 nr. 4:301-334.
- Ypi, Lea L. 2008: "Statist Cosmopolitanism". *Journal of Political Philosophy*, vol. 16 nr. 1: 48-71.